

ΑΡΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Ο πρίγκιψ
του δεύτερου ορόφου

Στον καιρό του Όθωνα

ΚΕΔΡΟΣ

Άρης Σφακιανάκης: *Ο πρίγκιψ του δεύτερου ορόφου*

ISBN 978-960-04-5380-5

Επιμέλεια-Διόρθωση: Μαρία Σπανάκη

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© Άρης Σφακιανάκης, 2023

© Εκδόσεις Κέδρος Α.Ε., 2023

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Στη μάνα μου
που ήταν μοναρχική
και τώρα βρίσκεται στο βασίλειο του Άδη.

Στον πατέρα μου
που, αν και δημοκρατικός,
την ακολούθησε στο ταξίδι.

*Ο βασιλιάς έχει μόνον έναν άνδρα στο πλάι του,
τη γυναίκα του.*

Μιραμπό

Η πατρίδα πήγαινε κατά διαόλου.

Δεν πρόλαβαν να χώσουν τον Καποδίστρια στο χώμα κι άρχισε νέος εμφύλιος στον τόπο. Πολλοί σκοτώθηκαν, ώσπου τελικά επικράτησε ο Κωλέττης. Ο Αυγουστίνος – ο αδελφός του Κυβερνήτη – αναγκάστηκε να φύγει για την Κέρκυρα. Στο Ναύπλιο, πρωτεύουσα τότε, κυμάτιζε η γαλλική σημαία στα φρούρια. Οι Γάλλοι υποστήριζαν τον Κωλέττη, κι ο Κωλέττης τη Γαλλία.

Λίγους μήνες μετά τον θάνατο του Καποδίστρια οι τρεις Προστάτιδες Δυνάμεις άρχισαν να αναζητούν βασιλιά για την Ελλάδα. Κανείς δεν έδειξε πρόθυμος να αναλάβει τον θρόνο – η δολοφονία του Καποδίστρια ήταν νωπή ακόμα κι όλοι δίσταζαν. Πρότεινε τότε ο μονάρχης της Βαυαρίας τον δευτερότοκο γιο του, τον ανήλικο Όθωνα, για το ελληνικό στέμμα. Οι ηγεμόνες της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας συμφώνησαν με ανακούφιση. Ουδείς ερώτησε τους Έλληνες.

Ο δικός μου πατέρας με είχε στείλει να σπουδάσω νομικά στο Μόναχο. Καπνέμπορος ήταν στο Ιάσιο κι ήθελε ο γιος του να μορφωθεί και να γίνει σπουδαίος. Εκεί, στο Μόναχο, μια τρέλα νεανική μ' έκανε να πω στους συμφοιτητές μου ότι είχα αίμα πριγκιπικό – είχα κατά νου έναν θείο μακρινό που κάποτε υπήρξε ηγεμόνας της Βλαχίας – κι απαίτησα να με φωνάζουν πρίγκιπα.

«Τι σόι πρίγκιπας είσαι εσύ;» είπε κοροϊδευτικά ένας Γερμανός σπουδαστής. «Εσύ φοράς το ίδιο τριμμένο πανωφόρι χειμώνα καλοκαίρι. Κι οι μπότες σου έχουν τρυπήσει, καημένε μου!»

Μου ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι, του έχωσα μια γροθιά στα μούτρα, με απέβαλαν μια βδομάδα από τη σχολή, μα μου έμεινε ο τίτλος: πρίγκιψ! Κάποιοι πρόσθεταν χαμηλόφωνα «...της γυφτιάς», όμως αυτό το τελευταίο έκανα πως δεν το άκουγα.

Στο Ναύπλιο έφτασα το 1831 κι αμέσως βρήκα θέση πρωτοκολλητή στην κυβέρνηση του Καποδίστρια. Ο Κυβερνήτης – που απεχθανόταν τους τίτλους – με φώναζε χλευαστικά «πρίγκιψ», αλλά αυτή τη φορά επειδή φρόντιζα πια επιμελώς την εμφάνισή μου. Είχα καταλάβει εγκαίρως πως τα ρούχα κάνουν τον παπά. Όλα μου τα λεφτά τα ξόδευα σε ενδύματα. Άλλωστε, μόνος ζούσα, οικογένεια δεν είχα φτιάξει, ήμουν μικρός ακόμα – είκοσι ενός ετών ξεμπάρκαρα στο Ανάπλι.

Έμενα στο νοίκι, σ' ένα κακοδιατηρημένο σπίτι στην άκρη της πόλης. Τα βράδια άκουγα το κύμα να χτυ-

πάει μονότονα στο μουράγιο. Όταν δεν είχα υπηρεσία στο Πρωτόκολλο – μα είχα συνέχεια, μιας και τα έγγραφα δεν σταματούσαν ποτέ – βολτάριζα πλάι στη θάλασσα κι αγνάντευα το Μπούρτζι. Κάποτε κάποτε νοσταλγούσα την οικογένειά μου στο Ιάσιο κι έγγραφα γράμματα στη μάνα, στην αγαπημένη μου αδελφή και πιο αραιά στον πατέρα. Ωστόσο απόφαση να πάω να τους δω δεν έπαιρνα. Δεν ήταν κι εύκολα τα ταξίδια. «Ξενιτεμένη μου...» Έτσι ξεκίναγε τα γράμματά της η μάνα μου.

Καμιά φορά σκάρωνα κανένα ποίημα. Όμως δεν είχα σε ποιον να το διαβάσω. Οι συνάδελφοί μου ήταν χωμένοι με τα μούτρα στους φακέλους. Κι οι δεσποσύνες μόνο την ποίηση του υμέναιου γνώριζαν, κι εγώ δεν ήμουν του γάμου. Η νυφική παστάδα δεν ήταν του χαρακτήρα μου. Η φλόγα της σάρκας μπορούσε να σβήσει και μ' άλλο τρόπο.

Υπήρχαν στιγμές που αναρωτιόμουν αν έκανα καλά που είχα έρθει στη μικρή Ελλάδα. Γιατί δεν γύρισα στο πατρικό μου; Γιατί δεν έμεινα στο Μόναχο; Γιατί δεν πήγα στο Παρίσι να συνεχίσω τις σπουδές μου; Ίσως επειδή ήθελα να δω από κοντά τι ήταν η πατρίδα, που γι' αυτή μιλούσαν συνέχεια στην οικογένειά μου. Ίσως επειδή όλοι έλεγαν πως οι σπουδαγμένοι ήταν απαραίτητοι στο νέο κράτος και πως όσοι έρχονταν θα πρόκοβαν γρήγορα κι ανέξοδα. Ίσως... Πάντως ήρθα.

Μετά τον φόνο του Καποδίστρια, ο Ιωάννης Κωλέτης με πήρε υπό την προστασία του. Ήξερα κάτι λίγα

γαλλικά, μα περισσότερο νομίζω ότι με συμπάθησε γιατί ήμουν κι εγώ, όπως κι εκείνος, αυτοδημιούργητος. Δεν μ' έσπρωχνε κανένα τζάκι. Στις φλέβες μου δεν έτρεχε γαλάζιο αίμα. Βέβαια στον Κωλέττη άρεσε να πειράζει τους άλλους, κι αφού είχε ακούσει τον Καποδίστρια να με φωνάζει «πρίγκιψ», το κράτησε κι αυτός με διάθεση περιπαικτική. Πλησίαζε τα εξήντα κι όμως ήταν θαλερός – έμοιαζε μάλιστα με θηρίο, μ' εκείνη την ψηλή, γεροδεμένη κορμωστασιά του και το χοντρό κεφάλι. Με είχε για άνθρωπο ειδικών αποστολών. «Ηγαπητέ μου πρίγκιψ», έλεγε κρυφογελώντας κάτω από τα παχιά μουστάκια του, «μπορείς να παραδώσεις τούτο το επιστολάριον εις την κυρία Ευμορφοπούλου;» Το μπιλιετάκι ήταν αρωματισμένο. Ο Κωλέττης ήταν μέγας γυναικάς, κι όταν δεν σχεδίαζε κάποια πολιτική πλεκτάνη, σχεδίαζε κάποια φουστανοδουλειά. Ανάμεσα στ' άλλα, με είχε για γραμματοκομιστή. Το έκανα πρόθυμα.

Κι ενώ τέλειωνε το 1832 κι ο Όθων βραδυπορούσε κι ανέβαλλε διαρκώς την άφιξή του, η κατάσταση στη χώρα εκτραχυνόταν μέρα με τη μέρα. Κυριαρχούσαν οι έριδες, τα πάθη και οι εμφύλιοι σπαραγμοί. Ο πλήρης ευτελισμός της δημόσιας διοίκησης και η απαξίωση της ανθρώπινης ζωής είχαν δημιουργήσει ένα περιβάλλον χάους και αταξίας. Τα τουφέκια βαρούσαν συνέχεια, πιο πολύ σε κάλυκες πατούσε κανείς παρά σε πέτρες.

«Κύριε Κωλέττη», είπα μια μέρα στον προστάτη μου, «σκέφτομαι σοβαρά να φύγω από την Ελλάδα».

Εκείνος γέλασε. «Και πού θα πας, βρε κουτορνίθι; Θα αφήσεις τον γάμο για τα πουρνάρια; Έρχεται ο βασιλεύς, θα του γίνουμε απαραίτητοι, εμείς θα κυβερνάμε. Μη χολοσκάς. Θα καταφθάσουν οι Μπαυαρέζοι και θα βάλουν τάξη με τις ξιφολόγχες. Εμείς θα πίνουμε τον καφέ μας κι αυτοί θα βγάξουν το φίδι από την τρύπα. Θα φτιάξουν και τα οικονομικά του κράτους με το δάνειο που δώσανε οι Δυνάμεις, θα πληρωθείς κι εσύ». Είχα να λάβω μισθό τρεις μήνες.

Κατέβασα το κεφάλι και μουρμούρισα κάτι μέσ' από τα δόντια.

Με χτύπησε φιλικά στην πλάτη. «Κάνε λίγη υπομονή, ηγαπητέ μου», είπε. «Είναι θέμα χρόνου».

Πράγματι, σε λίγο καιρό μάθαμε ότι ο Όθων, η συνοδεία του κι ο στρατός που είχε συγκεντρωθεί για να τον συνοδεύσει – κάπου τέσσερις χιλιάδες ήτανε – ξεκίνησαν επιτέλους από το Μόναχο.

Για κακή τύχη, ενώ ο ανήλικος βασιλέας μαζί με τους άνδρες της Αντιβασιλείας που θα τον κηδεμόνευαν έπλεαν στα ανοιχτά της Πύλου, ξέσπασαν φασαρίες στο Άργος ανάμεσα σε Έλληνες και Γάλλους στρατιώτες, κι όπως τα νεύρα ήταν τεντωμένα και στις δύο πλευρές, οι νεκροί ξεπέρασαν τους διακόσιους. Η Διοικητική Επιτροπή φοβήθηκε ότι μόλις πληροφορούνταν ο Όθων και η συνοδεία του τούτη τη συμφορά μπορεί και να άλλαζαν γνώμη και να πισωγύριζαν στη Βαυαρία. Σκέφτηκαν λοιπόν οι κυβερνώντες να στείλουν κάποιον στον βασιλιά ώστε να του

αφηγηθεί με ήπια χρώματα το επεισόδιο. Κι επειδή, σε μια στιγμή αμετροέπειας, είχα ισχυριστεί πως γνώριζα προσωπικά τον Όθωνα από την εποχή που σπούδαζα στο Μόναχο – τον είχα δει μια φορά από απόσταση να περπατάει στο πάρκο –, αποφάσισαν να στείλουν εμένα να ενημερώσω τον βασιλιά. Μου ενεχείρισαν μάλιστα επιστολή με την οποία εντελλόμουν να μιλήσω προσωπικά στον άνακτα.

Θεώρησα εξαιρετική εύνοια της τύχης αυτή τη συγκυρία – είχε δίκιο ο Κωλέττης που μου έλεγε να περιμένω – και με την επιστολή στο χέρι έτρεξα στο λιμάνι. Ο στόλος του Όθωνα ήταν αραγμένος στον Αργολικό κόλπο, ωστόσο κανείς δεν είχε ακόμα αποβιβαστεί. Πλησίασα έναν βαρκάρη που έσερνε κάτι δίχτυα στο καΐκι του. «Πόσα θέλεις», ρώτησα, «να με μεταφέρεις ως τον βασιλιά;»

«Εκατόν πενήντα γρόσια», γούλισε σε άπταιστα αρβανίτικα ο Σπετσιώτης.

«Σύμφωνοι», είπα κι ετοιμάστηκα να πηδήξω στη βάρκα.

Ο Σπετσιώτης με σταμάτησε. «Ε, πού πας;» έκανε τείνοντάς μου την ανοιχτή παλάμη του. «Τα γρόσια πρώτα!»

Τον κοίταξα κεραυνόπληκτος. Οι τσέπες μου ήταν άδειες. «Πάμε τώρα», είπα, «και στην επιστροφή θα σε πληρώσει η κυβέρνηση».

«Η φωροκώσταινα!» κάγχασε ο βαρκάρης και γύρισε στα δίχτυα του. Άλλη σημασία δεν μου έδωσε.

Στράφηκα τότε σε δυο τρεις άλλους ψαράδες που ήταν

εκεί κοντά, αλλά κι εκείνοι, μόλις άκουσαν ότι θα πλήρωνε η κυβέρνηση, μου γύρισαν ειρωνικά την πλάτη. Φουρκίστηκα για την έλλειψη σεβασμού που δείχνανε σε υπάλληλο του κράτους κι έφυγα βρίζοντας.

Επέστρεψα στον προϊστάμενό μου με την ουρά κάτω από τα σκέλια.

«Πώς; Ακόμα εδώ είσαι;» φώναξε μόλις με είδε μπροστά του.

Του εξήγησα πως χωρίς ναύλα δεν υπάρχει αγώι.

«Μα αφού θα πληρώσει η κυβέρνηση!» βρόντηξε ο προϊστάμενος.

«Φαίνεται ότι η κυβέρνηση δεν έχει αξιοπιστία μήτε στους φαράδες», είπα. «Και αυτοί δεν κάνουν τίποτα τσάμπα». Μου πέρασε τότε μια σκέψη από το μυαλό. «Αφού λέτε ότι θα πληρώσουμε, γιατί δεν μου δίνετε τώρα τα γρόσια για τη βάρκα;»

Ο προϊστάμενος γέλασε σαρκαστικά. «Πόσο καιρό έχεις να πάρεις τον μισθό σου;» ρώτησε. «Τρεις τέσσερις μήνες;»

Άρχισα να υπολογίζω με τα δάχτυλα.

«Μην κοπιάζεις», είπε. «Το ταμείον είναι μείον. Για να πληρωθούμε πρέπει να έρθει το καινούργιο δάνειο. Κι αυτό θα έρθει με τον βασιλιά. Πρέπει λοιπόν να τρέξεις να τον συναντήσεις, μη μας βρει καμιά καινούργια συμφορά».

«Μα πώς;» ψέλλισα και γύρισα επιδεικτικά τις τσέπες μου τα μέσα έξω.

«Τρέχα στον Ζαΐμη και εξήγησέ του την κατάσταση».

Ο Ανδρέας Ζαΐμης ήταν ο πρόεδρος της Διοικητικής Επιτροπής. Εκείνος είχε δώσει την εντολή να σπεύσω στο καράβι του Όθωνα. Έφτασα λαχανιασμένος στο σπίτι του. Τον βρήκα να κάθεται σταυροπόδι στον σοφά του και να ρουφάει απαθώς τον ναργιλέ του. Το βλέμμα του ήταν στραμμένο στο παράθυρο. Κάποτε αποφάσισε να με κοιτάξει.

«Γύρισες κιόλας;» μουρμούρισε. «Τι είπε ο βασιλιάς;»

«Να με συγχωρεί η εξοχότης σας», είπα με μια ελαφριά υπόκλιση, «όμως θα γνωρίζετε ασφαλώς πως χωρίς δόλωμα ψάρια δεν πιάνονται».

Ο γερο-Ζαΐμης μόρφασε. «Μη μιλάς σαν τον Κολοκοτρώνη», είπε. «Τι συνέβη;»

«Συνέβη ότι χωρίς χρήματα κανένας βαρκάρης δεν δέχεται να με πάει ως το καράβι του βασιλιά», εξήγησα. Στα χέρια μου έσφιγγα νευρικά την επιστολή που έπρεπε να παραδώσω στον Όθωνα.

«Βρε, που να πάρει ο διάολος!» μούγκρισε ο πρόεδρος και πέταξε πέρα το μαρκούτσι του ναργιλέ. «Πήγαινε γρήγορα να βρεις τον Ζωγράφο. Αυτός μπορεί κάτι να έχει στο ταμείο του».

Ο Κωνσταντίνος Ζωγράφος ήταν υπουργός Στρατιωτικών και υπεύθυνος για τα έσοδα του τελωνείου στο Ναύπλιο.

Έτρεξα στο γραφείο του. Εκείνος αναπήδησε μόλις άκουσε το αίτημά μου κι άρχισε να πηγαινοέρχεται στο

δωμάτιο μουρμουρίζοντας. Ένας γραμματικός έβαλε το κεφάλι του από την πόρτα, αλλά αποσύρθηκε βιαστικά σαν είδε το αφεντικό του να βγάξει καπνούς. Κάποια στιγμή ο Ζωγράφος σταμάτησε το σουλάτσο, κάθισε στο τραπέζι του κι έγραψε μια εντολή να πάρω τα χρήματα από τον τελώνη.

Είχα την αίσθηση ότι πήγαινα από τον Άννα στον Καϊάφα. Ευτυχώς, το τελωνείο ήταν κοντά. Οι πολίτες του Ναυπλίου που με έβλεπαν να τρέχω πέρα δώθε σαν νευρόσπαστο θα νόμιζαν πως μου 'χε στρίψει. Για καλή μου τύχη, ο καιρός ήταν αίθριος, κρύο δεν έκανε. Διανύαμε τις Αλκυονίδες μέρες, τέλη Γενάρη.

Στο τελωνείο σαν να 'χε σταματήσει ο χρόνος καθώς ο υπάλληλος του κράτους έπιασε να μου μετράει νευρικά ένα ένα τα γρόσια. Έμοιαζε λες και του αφαιρούσα κομμάτια απ' το πετσί του. Μου τα έβαλε περίλυπος σ' ένα σακούλι και με συνόδευσε ως την πόρτα σαν να ήθελε να αποχαιρετήσει για πάντα τον θησαυρό με τον οποίο είχε αποκτήσει σχέση προσωπική.

Στην ακτή ο βαρκάρης μέτρησε τα γρόσια και με βοήθησε να πηδήξω στο καΐκι του.

Οι εντολές που είχα ήταν να συναντήσω πρώτα τα μέλη της ελληνικής αποστολής που βρίσκονταν στη γαλλική κορβέτα κι ύστερα όλοι μαζί να μεταβούμε στην αγγλική φρεγάτα Μαδαγασκάρη. Εκεί φιλοξενούνταν ο Όθων με τους αντιβασιλείς. Όφειλα πρώτα να ενημερώσω τους

δικούς μας για τη σφαγή στο Άργος. Ήταν εκείνοι που είχαν πάει μέχρι το Μόναχο για να φέρουν τον νεαρό βασιλιά: ο ναύαρχος Ανδρέας Μιαούλης, ο στρατηγός Κώστας Μπότσαρης κι ο ανιψιός του Κολοκοτρώνη, ο Δημητράκης Πλαπούτας.

Μόλις ανέβηκα στο πλοίο, με έσφιξαν θερμά στις αγκαλιές τους. Ήμουν ο πρώτος Έλληνας που συναντούσαν ύστερα από τόσο καιρό που έλειπαν. Τους περιέγραφα λεπτομερώς την αιματηρή συμπλοκή στο Άργος κι ύστερα τους ζήτησα να με παρουσιάσουν στον βασιλιά, γιατί έπρεπε να τον δω προσωπικά και να του παραδώσω ο ίδιος την επιστολή της Διοικητικής Επιτροπής.

«Περίμενε λίγο να ετοιμαστούμε», είπαν.

Έμεινα στην κουβέρτα του πλοίου. Ένα δροσερό αεράκι ανέμιζε τη γαλλική σημαία στον ιστό. Σε μικρή απόσταση έβλεπα τη φρεγάτα του Όθωνα.

Ο Μιαούλης κι ο Μπότσαρης ξυρίστηκαν κι έβαλαν επίσημες φορεσιές, ο Πλαπούτας αρκέστηκε ν' αλλάξει το λιγδωμένο φέσι του μ' ένα λιγότερο βρώμικο. Εγώ φορούσα μαύρο παντελόνι, σκαρπίνια που είχαν φαγωθεί στις μύτες, άσπρη μπλούζα κι έναν επενδύτη παντός καιρού. Έτσι στολισμένοι επιβιβαστήκαμε στη γαλλική σκαμπαβία και προσεγγίσαμε τη φρεγάτα Μαδαγασκάρη.

Μας υποδέχτηκαν με τιμές, πήραν την επιστολή από τα χέρια μου να τη δώσουν στον Όθωνα και μας είπαν να περιμένουμε. Αμέσως με κύκλωσαν κάμποσοι Βαυαροί κι άρχισαν να με ρωτάνε για την Ελλάδα. Άλλος ήθελε

να μάθει αν υπάρχουν ομπρελάδες στη χώρα γιατί είχε ξεχάσει να φέρει την ομπρέλα του, άλλος αν τα παράθυρα στα σπίτια έχουν τζάμια ή λαδόχαρτα, άλλος αν θα βρει ράφτη για φράγκικα ρούχα κι άλλος αν σφάζουν βοδινό κρέας στον τόπο καθώς συνήθιζε να πίνει τον ζωμό του για ρόφημα τονωτικό.

Κάποιοι αξιωματικοί με ρώτησαν για τα επεισόδια στο Άργος. Πίστευαν πως ήταν δουλειά του Κολοκοτρώνη, κι έλεγαν ότι ο Γέρος του Μοριά δεν θα άφηνε να εγκατασταθεί βασιλική εξουσία στη χώρα κι ότι θα βύθιζε τα πλοία αύτανδρα μ' ένα χτύπημα του χεριού του. Πίστευαν πως ήταν διάβολος με ουρά και τον παρομοίαζαν με Τιτάνα της ελληνικής μυθολογίας. Δεν άργησα να καταλάβω πως το όνομα του Κολοκοτρώνη ήταν συνώνυμο με εκείνο του Σατανά για τους Βαυαρούς και πως θα έκαναν ό,τι περνούσε από το χέρι τους για να τον βγάλουν απ' τη μέση.

Με κάλεσαν να περάσω στο μικρό σαλόνι του πλοιαρχου, όπου αντίκρισα επιτέλους τον ανήλικο βασιλέα. Φορούσε χρυσοκέντητη στολή και, όπως σηκώθηκε να με χαιρετήσει, διαπίστωσα πως δεν ήταν παρά ένας ψηλόλιγνος νεαρός που μόλις είχαν αρχίσει να χνουδίζουν τα μάγουλά του. Είχε πάρει ύφος επίσημο και με ατένιζε με μια σοβαρότητα που μου προκάλεσε θλίψη – για τα νιάτα του. Πλάι του στέκονταν οι τρεις αντιβασιλείς, με επικεφαλής τον Άρμανσμπεργκ.

Ο Όθων μου έδειξε την ανοιγμένη επιστολή στο τρα-

πέζι και είπε «ευχαριστώ» στα ελληνικά. Φαίνεται πως του είχαν ήδη βάλει δάσκαλο για να μάθει τη γλώσσα.

Ο Άρμανσπεργκ με προέτρεψε να περιγράψω στην ομήγυρη τα επεισόδια του Άργους. Φρόντισα να τα ζωγραφίσω ανάλαφρα, σαν ένα συμβάν ασήμαντο, που δεν θα έπρεπε επ' ουδενί να απασχολεί τις εξοχότητές τους. Όλη εκείνη την ώρα ο Όθων βηματίζε πέρα δώθε στο ξύλινο πάτωμα, που έτριζε εκνευριστικά κάτω από τα λουστρινένια παπούτσια του, κι αυτό με αποσυντόνιζε κάπως, με αποτέλεσμα να χάνω τα λόγια μου. Ωστόσο έπραξα το καθήκον μου στο ακέραιο. Φάνηκαν όλοι ανακουφισμένοι από όσα τους αφηγήθηκα και μου έδωσαν να καταλάβω ότι η συνομιλία μου με τον βασιλιά είχε τελειώσει. Υποκλίθηκα βαθιά στον άνακτα – που τον πενούσα πέντε χρόνια – και βγήκα στο κατάστρωμα. Σκεφτόμουν τι θα έλεγε ο πατέρας μου αν με έβλεπε να συναγελάζομαι με βασιλείς. Σίγουρα ότι δεν πήγαν χαμένα τα λεφτά του.

Έξω έκανε ψύχρα. Είχε αρχίσει να νυχτώνει και κάποιοι ναύτες άναβαν τα φανάρια στους μπουλμέδες. Με πλησίασαν τρεις όμορφες νέες που μου συστήθηκαν ως κόρες του Άρμανσπεργκ κι άρχισαν να με ρωτάνε για τις φορεσιές των Ελληνίδων και τους χορούς στο παλάτι (ποιο παλάτι;), αλλά εγώ βιαζόμουν να επιστρέψω στο Ναύπλιο για να ενημερώσω τη Διοικητική Επιτροπή σχετικά με τη συνάντησή μου με τον βασιλιά. Υποσχέθηκα να τεθώ στην υπηρεσία τους μόλις τακτοποιούνταν στην

καινούργια τους κατοικία και πήδηξα στο καΐκι που με περίμενε υπομονετικά. Μάλιστα, έπιασα να κωπηλατώ μαζί με τον βαρκάρη, για να φτάσουμε όσο γινόταν πιο γρήγορα στο λιμάνι.

Το φεγγάρι ασήμιζε τα νερά του Αργολικού κόλπου όταν πήδηξα στη στεριά. Μπήκα από μια παραπόρτα στην Πύλη της Θάλασσας κι έσπευσα να δώσω την αναφορά μου στους κυβερνητικούς και να τους παρουσιάσω την απαντητική επιστολή του βασιλέα. Με περίμεναν στο Βουλευτικό. Με δάκρυα χαράς με αγκάλιαζαν, με δάκρυα χαράς τους καθυσύχαζα πως συνάντησα πράγματι τον Όθωνα στη φρεγάτα και πως δεν επρόκειτο να αλλάξει γνώμη για τον θρόνο. Μόνο οι καμπάνες δεν χτύπησαν χαρμόсуνα μες στη νύχτα.

Αποσύρθηκα κάποτε στο γιατάκι μου με τη σκέψη να γράψω την ίδια κιόλας νύχτα στους δικούς μου μία επιστολή με τα τελευταία νέα του άξιου υιού τους, όμως η κούραση με είχε καταβάλει και, αφήνοντας τη λάμπα αναμμένη στο τραπέζι, ξάπλωσα στη στενή στρωμνή μου και κουκουλώθηκα με τα σκεπάσματά μου. Ο ήχος απ' τα κύματα στο μουράγιο με νανούριζε επί ώρα.